

Maj 2025

Bilten

Rast biomase i sekvestracija ugljenika na Kosovu

Šume su jedan od najsnažnijih oruđa u borbi protiv klimatskih promena. Kao prirodna skladišta ugljenika, šume imaju moć da ili emituju ili vezuju ugljendioksid (CO₂), u zavisnosti od toga kako se njima gazduje. Njihova sposobnost da skladište ugljenik i smanje zavisnost od fosilnih goriva ih čini ključnim u nastojanjima da se, širom sveta, smanji emisija gasova sa efektom staklene bašte.

Na Kosovu, CNVP aktivno radi još od 2015. godine kako bi iskoristio ovaj potencijal kroz projekat Održivo korišćenje prirodnih resursa za životnu sredinu i ekonomski razvoj (SUNREED, koji finansira ambasada Švedske u Prištini (Sida).

Projekat se fokusira na degradirane izdaničke šume, gde je CNVP uspostavio 175 stalnih oglednih oblasti u 15 opština. Ove oblasti poznate kao stalne ogledne parcele (SOP), služe da prate rast biomase i sekvestraciju ugljenika. Cilj je da se procene kapaciteti ovih šuma da apsorbiraju ugljen dioksid i obezbede pouzdani podaci za oblikovanje propisa za zaštitu životne sredine i doprinese globalnoj ravnoteži ugljenika.

Do danas, stalne ogledne parcele su uspostavljene u 15 od 38 kosovskih opština, koje pokrivaju 19 katastarskih zona. Ove lokacije se strateški nalaze u degradiranim izdaničkim šumama i predstavljaju različite vrste vlasništva:

- **43%** su šume u državnom vlasništvu uključene u zajedničko gazdovanje šumama;
- **16%** je pod upravom Kosovske agencije za imovinu (KAI);
- **32%** je u privatnom vlasništvu;
- **8%** je u privatnom vlasništvu ali su pod zajedničkim gazdovanjem zajednice;
- **1%** je u imovinskom ili pravnom sporu.

Svaka lokacija se prati godišnje vizuelnom inspekcijom i svake tri godine detaljnim merenjima (ne uključujući težinu zbog terenskih ograničenja).

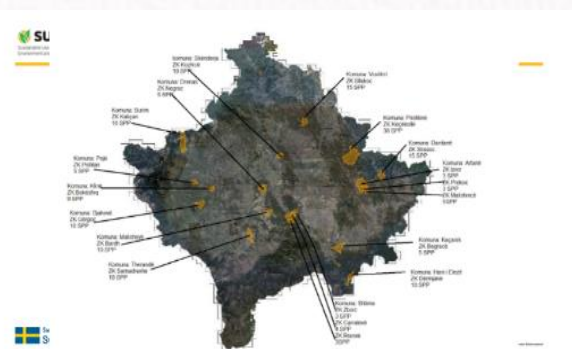
Ključni rezultati (2015 – 2024):

Tokom devetogodišnjeg perioda, uticaj zalaganja i napretka CNVP Kosovo je sažeto prikazan:

- **175 Stalnih oglednih parcela (SOP)** uspostavljeno u 15 opština
 - **19,273.27 hektara** ukupne površine obuhvaćeno SOP
 - **11,541.6 hektara** zemlje pod šumom
- **Zalihe biomase (m³/ha):**
 - Početni prosek: **87,987 m³/ha**
 - Prosek u 2024: **120,310 m³/ha**
- **Zalihe ugljenika (t/ha):**
 - Početni prosek: **26.369 t/ha**
 - Prosek u 2024: **36.075 t/ha**
- **Oslobodeni kiseonik (t/ha):**
 - Početni prosek: **86.410 t/ha**
 - Prosek u 2024: **132.395 t/ha**

Ove brojke pokazuju jasan trend: kosovske šume, čak i one u degradiranom stanju, imaju značajan potencijal da apsorbiraju ugljenik i doprinesu, značajno, ublažavanju klimatskih promena.

Praćenjem i pažljivim gazdovanjem, projekat SUNREED postavlja temelje za dugoročan ekonomski razvoj i klimatske akcije na Kosovu.

Lokacije stalnih oglednih parcela uspostavljenih na Kosovu

Novi centar za biomasu donosi rast Vitini/Vitia

Ostvarena je prekretnica u Vitini/Vitia sa osnivanjem prvog centra za sakupljanje bio mase u regionu. Više od običnog objekta, on se doživljava kao pokretač promena za vlasnike privatnih šuma (VPŠ), lokalnu privredu i životnu sredinu.

Centar za sakupljanje stvara prekopotrebno lokalno tržište za biomasu. Sa kapacitetom sakupljanja od do 2,000 m³ godišnje, centar pomaže da se, ono, što se nekada smatralo otpadom, pretvara u vrednu robu – naročito za proizvodnju drvene sečke i energetski efikasnog goriva. Stoga, osim ekonomskih dobitaka, centar donosi ekološke koristi kakve su smanjenje šumskih ostataka u šumama i eliminisanje rizika od šumskih požara.

Centar je osnovan uz partnerstvo između CNVP Kosovo i Dardani, ugledne šumarske kompanije u vlasništvu Hajdina Leskovic (Hajdin Leskovica).

Sa iskustvom u šumskoj infrastrukturi, trgovini drvetom i pošumljavanju, Dardani gazduje sa 150 hektara privatne šume i zapošljava osam stalno zaposlenih radnika.

Kompanija, godišnje, prerađuje 7,000–8,000 m³ drveta, sa oko 2,000 m³ biomase koja obično ostaje u šumi – sada nadoknadivo, zahvaljujući novom objektu.

Aktivnosti proređivanja na osnovu planova gazdovanja šumom.

Partnerstvo sa CNVP nije pomoglo samo otvaranju centra za biomasu već je i podstaklo Dardani da izade izvan svojih početnih planova, investiranjem u infrastrukturu poput mašina za merenje i objekata za skladištenje.

Gornja fotografija: sakupljanje biomase pre osnivanja centra. Donja fotografija: novi centar za biomasu osnovan u Vitini/Vitia, stvara više mogućnosti za održive šume i čistu energiju.

Ova unapređenja donose korist kako za kompaniju tako i za njene partnere – naročito za pet VPŠ koji danas rade

direktno sa kompanijom Dardani putem formalnih ugovora o saradnji. Zajedno su izradili planove gazdovanja šumama (PGŠ) za 900 hektara širom Kačanika/Kaçanik i Štimlja/Shtime, koji se fokusiraju na održivu seču i stvaranje prilika za prodaju biomase koja se prethodno nije mogla prodati na tržištu.

Centar za sakupljanje biomase u Vitini/Vitia gradi održiviju budućnost za lokalne zajednice i podržava bolje gazdovanje šumama na celom Kosovu.

Inicijativa je deo projekta Održivo korišćenje prirodnih resursa za životnu sredinu i ekonomski razvoj (SUNREED) koji podržava ambasada Švedske u Prištini (Sida), a sprovodi CNVP Kosovo.

Oснаživanje ruralnih žena umrežavanjem

Žene su stub svakog društva – pokreću porodice, zajednice i privredu. Među njima, žene sa sela igraju veliku ulogu, obrađuju zemlju, odgajaju porodice i doprinose lokalnoj ekonomiji.

Kao deo svojih kontinuiranih zalaganja za promovisanje rodne ravnopravnosti i inkluzivnog razvoja sela, CNVP Kosovo je podržao stvaranje Mreže žena preduzetnica sa sela – kao inicijativu osmišljenu da ojača glas žena sa sela i podrži njihovo ekonomsko i društveno osnaživanje.

Ova rastuća mreža služi kao jedinstvena platforma za žene sa sela da se povezuju, savetuju i vode promene unutar svojih zajednica.

Inicijativa je počela formiranjem pet regionalnih glavnih grupa — u Peći/Peja, Prizrenu/Prizren, Gnjilanu/Gjilan, Prištini/Pristina i Uroševcu/Ferizaj—okupljanjem žena koje su već aktivne u svim zajednicama kroz udruženja vlasnika šuma i poljoprivredne aktivnosti. Ove glavne grupe činile su bazu nacionalne mreže osmišljene da podstiče saradnju i poveća ulogu žena u rukovođenju i donošenju odluka.

Zajednički rad na izboru predstavnika mreže.

Uz podršku ključnih partnera, uključujući Agenciju za rodnu ravnopravnost, Ministarstvo poljoprivrede, Ministarstvo za životnu sredinu i lokalne opštine,

CNVP Kosovo još od 2022. godine omogućava brojne obuke i nacionalne radionice.

Ova okupljanja su se fokusirala na ženska prava, donošenje odluka, vlasništvo nad zemljom i imovinom, vođenje organizacija i ekonomsko osnaživanje – naročito u sektoru nedravnih šumskih proizvoda (NDŠP) i lekovitog i aromatičnog bilja (LAB).

Razmena najboljih praksi iz zemalja EU u umrežavanju žena sa sela. Osnivanje mreže je pokrenuto ovde.

Ističući značaj mreže, Sebiha Ahmeti Ramaxhiku, viša savetnica za životnu sredinu u CNVP Kosovo i jedna od prvih saradnica na inicijativi je rekla:

“Mreža je vredna platforma koja ženama omogućuje učenje iz međusobnih iskustava — nešto što je ranije nedostajalo. Sa daljim napredovanjem ovih žena, očekuje se da će preuzeti aktivnije uloge u sektoru i regionu.”

Gledajući unapred, CNVP Kosovo će ostati posvećen jačanju ove platforme, osiguravajući da žene sa sela ne budu samo uključene – već da utabavaju put – ka oblikovanju svoje i budućnosti njihovih zajednica. Snažna partnerstva sa vladom i zainteresovanim stranama iz privatnog sektora će, takođe, pomoći stvaranju održivije mreže.

Za više informacija o radu CNVP Kosovo i njegovom uticaju, posetiti

<http://www.cnvp-eu.org/enq/index.php>